

ממלכתית או ממשלתית? זו לא השאלה: האיש שהיה שם בתחזית פסימית*

יעקב חסדאי, חבר ועדת אגרנט, משרטט את הבעיות האמיתיות שיחכו לוועדת החקירה שתקום, ותוקף את אנשי המערכת הפוליטית: "הגסות והאלימות שולטות, והן ייכנסו גם לוועדה"

יעקב חסדאי במשרדו בירושלים (2011) צילום: דודי ועקנין

מאיפה להתחיל

52 שנה אחרי **ועדת אגרנט**, יעקב חסדאי הוא עדיין הכתובת לשאלות הנוגעות לוועדות חקירה. אבל עוד לפני שהספקתי להתיישב בנוחות מהצד השני של שולחנו הכבד והנושן, הוא הנמיך מאוד את הציפיות שלי. "מדינת ישראל מתפרקת. אני לא בטוח שיש איזושהי ועדה שיכולה להצליח פה. היקף החומר והשאלות לחקירה הוא עצום", אמר השבוע חסדאי בן ה-87, אל"מ בדימוס, אחד משני השרידים האחרונים של ועדת אגרנט. "כל זה בלי להיכנס לשאלה איפה מתחילים את החקירה. אבל היקף החומר, ברור שצריך לחקור שנים לפני 7 באוקטובר; וצריך גם לחקור את המלחמה עצמה."

אתה רושם פה סידור עבודה לוועדת חקירה של חמש שנים לפחות.
"האזנתי לראיון של פלדשטיין. אמרתי כמה חודשים אחרי תחילת המלחמה, אני חושב שאנשים לא מבינים את נתניהו. זה לא שהוא רוצה לברוח מאחריות. הוא רואה את עצמו כאישיות היסטורית, כמו צ'רצ'יל אולי. בראייה שלו, 7 באוקטובר זה כתם חמור. וכדי לשמור על מקומו בהיסטוריה הוא זקוק לניצחון מוחץ. הוא זקוק לניצחון מוחלט."

ראייתו את עצמו כאישיות היסטורית, זה מה שהנחה את ההחלטות של נתניהו?
"כן. אבל ברור שצה"ל לא היה מוכן ל-7 באוקטובר, ולא היה ערוך למלחמה כוללת בחמאס. זה אולי ההבדל הגדול בהשוואה למלחמת יום כיפור. ב-73' צה"ל והדרג המדיני היו מוכנים למלחמה. ידעו שהערבים נערכים לנקום את חרפת 67'. אבל הופתעו. לוועדת אגרנט היו שני חלקים בחקירה; מה היו הגורמים והסיבות להפתעה, למה נכנסנו ככה למלחמה; וחקירת ההיערכות והקרבות עד 8 באוקטובר (כולל) ולא למשל 9 באוקטובר. אז נתגלה הנתיב בין שתי הארמיות המצריות."

טליק (האלוף ישראל טל) ציין דווקא את 9 באוקטובר כיום הקשה ביותר מבחינת הקברניטים.
"זה היה היום שבו נקלטה חומרת המפלה של 8 באוקטובר. אבל הוועדה לא חקרה את 9 באוקטובר. ולכן לוועדה היו שני צירים: מה גרם להפתעה, כולל הדרג המדיני. היה ברור שצה"ל התכונן למלחמה הזאת, צה"ל נבנה כדי לנצח במלחמה. לכן שם נקודת התורפה לגבי '73 - לחקור מי טעה בהערכת האירוע המסוים הזה. לעומת זה, ל-7 באוקטובר 2023 הסיבות לכישלון מתפרשות לאורך שנים אחרונות. צריך לקבוע מראש מה נקודת האפס לחקירה: מתי חמאס התחיל להתכונן, מתי התחיל בחפירת המנהרות, מה עשה במימון שקיבל, מתי ישראל החליטה לצמצם את הצבא. והמלחמה - האם זה רק גודל הצבא או שהשיטה שבה פעלו לא נכונה."

בעיית הבלימה בחזית תעלת סואץ לא היתה היעדר כוחות מילואים, אלא ההיערכות. מרכיב מרכזי בקונספציה של '73 היה מה שמכונה "הסדיר יבלום". כלומר, שלוש חטיבות שריון סדירות עם קרוב ל-300 טנקים נחשבו לכוח שמסוגל לבלום מתקפה מצרית, מה גם שהמצרים צריכים קודם לעבור כ-200 מטר של מכשול מים. גם מי שהתעניין בסוגיות מלחמת יום כיפור, התקשה לתפוס שחטיבה 401 הסדירה חנתה כ-80 קילומטר מהתעלה כשפרצה המלחמה. אבל נושא המילואים היה אחד הסעיפים שאפשרו לוועדת אגרנט לבדל את הדרג המדיני מהצבאי: "עומדת לה, לראש הממשלה (גולדה מאיר), הזכות הגדולה שעשתה שימוש נכון בסמכות ההכרעה שהייתה בידיה בתוקף הנסיבות, בשעת חירום של יום שבת בבוקר. היא הכריעה בתבונה, בחוש בריא ובמהירות לטובת גיוס כל מערך המילואים, על אף שיקולים מדיניים כבדי משקל, ובכך עשתה מעשה חשוב ביותר להגנת המדינה", נקבע בדוח אגרנט.

מה שהיה הוא לא מה שיהיה. ועדת אגרנט, צילום: יעקב סער/לע"מ

הגורם האנושי

חסדאי חושב שעקרונית זה לא משנה איזו ועדה זו תהיה, ממלכתית או אחרת; לדעתו הבעיה היא ש"כל הניסיונות להרכבת ועדת חקירה הם פוליטיים. קיימים כאן רק אינטרסים פוליטיים."

קשה לחשוב היום על אישים מתאימים להרכב של ועדת חקירה איכותית. השם היחיד שאני מכיר שיש לגביו הסכמה שהוא מתאים זה ד"ר יובל שטייניץ.

"אני לא יכול לשפוט, אני לא מכיר אותו. אבל ההרכב לא מחייב שאלה יהיו דווקא אנשי צבא, אלא ועדה של אנשים בעלי יכולת ניתוח ומחקר. בוועדת אגרנט היו שני רמטכ"לים, שהיו אנשים משכילים, שני שופטים עליונים ומבקר המדינה. היום, 50 שנה אחרי כן, התברר שיש הרבה מאוד דברים שלא היו ידועים לוועדה. היא לא הצליחה לרדת לחקרם ואפילו לא נכנסה אליהם. את הכשלים האחרים, שאני הייתי נוכח באחד הבולטים שבהם - הקרב בעיר סואץ - היא לא בדקה.

"הבעיה הנוספת בהרכב זה לא רק חבריה, אלא צוות החוקרים (יעקב חסדאי היה בצוות החוקרים של הוועדה); למצוא היום חוקרים כאלה, מתאימים, זה לא יהיה פשוט."

חסדאי, חניך בית"ר, חובש כיפה, שולל לחלוטין את הטענה שחברי ועדת אגרנט היו מוטים פוליטית לטובת ממשלת המערך בהקשר של היעדר המלצות למסקנות אישיות כלפי הדרג המדיני. "חברי ועדת אגרנט היו אנשים עם תרבות. היום במערכת הפוליטית אין תרבות. הגסות והאלימות שולטות שם. אז אתה יכול לתאר שאם אנשים כאלה ירכיבו את ועדת החקירה - הגסות והפראות ייכנסו גם לשם. זה בכל מקום - בכדורגל, בכנסת, חרדים; נעשינו חברה אלימה שאין לה כלים לפתור בעיה באמצעות ערכים עם כבוד.

"יכול להיות שצריך לקחת אדם שהוא משכמו ומעלה, שמבין בענייני ביטחון, שיהיה לו מנדט לבחור את החוקרים."

אתה מתכוון שזה לאו דווקא נשיא בית המשפט העליון.

"שלא יובן שאני פוסל את נשיא בית המשפט העליון. וגם לא את הבנתו בענייני צבא ובעניינים היסטוריים. יכול להיות שהוא יכול לבחור. ברור שהשיטות של הקואליציה ברמה של הכנסת כפי שהיא היום, זה לעג לרש."

היה איזשהו קשר בין המסקנות של ועדת אגרנט ללקחים שצה"ל הפיק אחרי 1973?

"לקראת סוף עבודת הוועדה כבר עזבתי, וחזרתי לפקד על חטיבת בית הספר למ"כים. מי שמונה לרמטכ"ל, מוטה גור, הצהיר על איבתו לוועדת אגרנט. הדוח הצבאי הונח בכמה מחנות והפנו את הקצונה לקרוא אותו. רק שיעור קטן מהקצינים הלכו לקרוא אותו. הדוח יותר לא עניין אף אחד, חוץ מהוויכוחים בין תומכי דיין לתומכי דדו. המסקנות האישיות תמיד יעוררו מחלוקת. הרבה יותר חשוב אם יהיה לוועדה אומץ להניע שינוי עמוק בחברה הישראלית. החברה הישראלית לא כל כך מבינה מה קרה לה ב-7 באוקטובר. זאת לא היתה תקלה. טעות. המשבר הלאומי זה משבר המנהיגות. לא היה כמוהו, גם בממשלה וגם באופוזיציה, משהו לא בריא מתחולל במערכת הפוליטית."

"יכול להיות שהוא יכול לבחור". השופט יצחק עמית, צילום: אורן בן חקון

=====

*אמנון לורד, פורסם באתר האינטרנט של "ישראל היום" ב- 25/12/2025 שעה 18:57

קישור לכתבה: <https://www.israelhayom.co.il/magazine/hashavua/article/19532398>

נוסח דומה פורסם באותו יום במהדורה המודפסת של "ישראל היום", מוסף "ישראל השבוע", עמוד 26 תחת הכותרת: "נדרשים לוועדת חקירה".